

DRAGO BIŠĆAN
Varaždin

FRANJO GALINEC
1887.–1945.

Dans l'histoire du lycée à Varaždin professeur Franjo Galinec est la personne éminente pour trois raisons: enseigneur respectable, auteur des traités scientifiques sur l'histoire littéraire croate, surtout kaïkavienne, et la victime des meurtriers communistes qui, emportés par la terreur brute, l'ont assassiné quelques jours après la fin de la deuxième guerre mondiale.

Dobro je što su organizatori ovoga znanstvenog skupa uvrstili u program i riječ o profesoru Franji Galincu jer govoriti o njemu znači prikloniti se pravednosti. Znatan je broj profesora varaždinske gimnazije koji su bili ne samo istaknuti pedagozi i kulturni djelatnici izvan škole nego i izraziti epigoni jugoslavenstva, pa je i to bio razlog da se etabliraju u povjesnici varaždinske gimnazije kao ličnosti koje se pamte i spominju. Pravednost zahtijeva da se već jednom počnu spominjati i profesori koji su svojim radom afirmirali onaj dio intelektualnog Varaždina koji se kretao stazama hrvatstva, hrvatskih opcija, koje su imale različite oblike, ali isti cilj: političku emancipaciju Hrvatske. Za nju su se zalagali ne kao političari, ne kao pripadnici političkih stranaka, nego kao graditelji hrvatske kulturne svijesti, poznatog mehanizma u borbi za emancipiranu Hrvatsku. Spomenut ću tek nekoliko meni poznatih imena profesora varaždinske gimnazije koji su se isticali na toj crti javnog djelovanja: Franjo Galinec, Ivo Horvat, Ante Neimarević, Josip Kaštelan, Martin Balić. Nije slučajno što su svoje javno djelovanje povezali s radom varaždinskog Pododbora Matice hrvatske, pojačanim i obogaćenim hrvatskim temama i sadržajima osobito tridesetih godina, uoči sudbonosnih događaja vezanih za II. svjetski rat. Dvojica od njih, profesori Galinec i Kaštelan, kao i gimnazijski vjeroučitelj Josip Kalajdžić, smrtno su stradali u svibnju 1945. godine ubijeni

od partizansko-komunističkih koljača negdje u okolici Varaždina. Ubijeni su od istih protuhrvatskih pomahnitalih oružanih snaga koje su svoje krvavo zločinačko djelo započele kod Bleiburga i na hrvatskom Križnom putu da bi ga nastavile u Vukovaru i drugim hrvatskim gradovima i selima u nedavnom agresivnom ratu protiv Hrvatske. Paradoksalno je da se o tim hrvatskim mučenicima govori na jednoj varaždinskoj javnoj tribini tek sada, nakon više od pet godina od uspostave Republike Hrvatske. Nema u povjesnici varaždinske gimnazije kroz 360 godina strašnije, brutalnije smrti nekog profesora od smrti ove trojice stradalnika, ali u njoj, na žalost, traje o tim hrvatskim žrtvama i neobaviještenost i šutnja kao da su još uvijek tabu-teme kakvi su bili u drugoj Jugoslaviji.

Profesor Galinec bio je anima candida, pravednik kome nijedan sud ne bi mogao dokazati bilo kakvu krivnju, nedjelo, nešto što bi bilo razlog optužbe. Odvučen iz stana, ubijen bez suda, on je primjer kafkijanske žrtve na početku orwelovskog vremena s kojim smo se nedavno zauvijek razišli.

Glavni razlog koji profesoru Galincu opravdava i osigurava časnno mjesto među istaknutim i zaslužnim Varaždincima je njegov znanstveni rad. On je već pred više od pola stoljeća vidio ono što se danas na znanstvenim skupovima o starijoj hrvatskoj književnosti ističe: da je proučavanje bogatog corpusa stare kajkavske književnosti zapostavljeno, pa je upravo taj corpus postao glavno područje njegova znanstvenog interesa. Šteta što je nasilna smrt u svibnju 1945. godine prekinula njegov uspješan istraživački rad u kojem je pokazao posebnu naklonost prema kajkavskim piscima XVII. i XVIII. stoljeća. Namjesto torza od dvadesetak bibliografskih jedinica bio bi to zasigurno impozantan znanstveni opus. Iako malobrojni, njegovi radovi čine dragocjen prinos boljem poznavanju pojedinih pisaca starije hrvatske književnosti. Njihova vrijednost potvrđena je i time što se neki od njih navode u stručnoj literaturi uz pojedine kajkavske pisce u I. i II. izdanju Enciklopedije Jugoslavije.

O uspješnoj znanstvenoj djelatnosti prof. Galinca dojmljivo govori i znatan broj časopisa i znanstvenih publikacija u kojima je objavljivao svoje radove: Nastavni vjesnik, Hrvatska revija, Zbornik za život i običaje južnih Slavena, Prilozi za književnost, Narodna starina, Vrela i prinosi, Croatia sacra, Slavia (Prag).

Radi prave predodžbe o njemu kao znanstveniku evo nekih najvažnijih pisaca koji bijahu predmet njegova znanstvenog istraživanja: Juraj Habelić, Juraj Mulih, Hilarion Gašparoti, Tito Brezovački, Štefan Zagrebec, Filip Lastrić, Marko Marulić, Andrija Kačić Miošić. O njima nije pisao studije ili monografije koje bi cjelovito obuhvatile njihov život i rad, nego je nastojao pronaći njihove međusobne utjecaje, tematske i idejne podudarnosti, služeći se pri tom ponajviše komparativnom metodom. Potvrđuju to i neki naslovi

njegovih rasprava: Juraj Habelić kao književni ugled i izvor Mulihov, Habelićev utjecaj u Gašparotijevoj legendi "Cvet Sveteh", Ezopova basna u hrvatskoj kajkavskoj književnosti XVII. i XVIII. stoljeća, Marulićev trag u postanju Habelićeva djela "Prvi oca našega Adama greh". I ostali radovi pokazuju da je prof. Galincu komparativna metoda bila najčešći i najuspješniji instrument istraživanja naše starije književnosti, metoda kojom se najbolje afirmirao kao znanstveni djelatnik. Njom se uspješno služi i onda kada istražuje veze između usmene i pisane književnosti, primjerice u raspravi "Još dvije književne paralele narodnoj pripovijeci Kum i kornjača", ili u studiji "Književno porijeklo nekih hrvatskih narodnih pripovijedaka". Njegov dominantan pristup proučavanju književnosti odlično je označen naslovom jednog njegovog rada ovako: "Loci communes" u pričanju starijih hrvatskih pisaca.

Tragajući marljivo za književnim podudarnostima, pronašao je jedan krupan književni plagijat. U komparativnoj studiji "Isusovac Ardelio Della Bella i Vuk Karadžić" otkrio je da je Karadžić veliki dio Della Bellinih hrvatskih narodnih poslovice, što ih je Della Bella uvrstio u svoj "Dizionario italiano, latino, illyrico", prenio u svoj poznati zbornik "Srpske narodne poslovice", a da o Della Belli i njegovu rječniku nigdje ni jedne riječi nije spomenuo. Ako jednom izađe opširna dokumentarna knjiga o svim Karadžićevim književnim otimačinama, u nju će zasigurno ući i ta posebno vrijedna studija prof. Galinca.

Poznato je da su antičke književnosti, grčka i rimska, stoljećima bile motivski i tematski književni corpus u kojem su mnogi pisci diljem Europe pronalazili inspirativne poticaje. Zasluga je prof. Galinca da je pronašao dodire antičke starogrčke književnosti i s kajkavskom nabožnom književnošću u kojoj su Ezopove basne i Edipov motiv preoblikovani tako da služe vjerskoj poduci.

Znanstveni radovi prof. Galinca odlikuje se klasičnom kompozicijom u kojoj se jasno razabire uvod, središnji analitički dio i zaključak. Piše jasnim i jednostavnim stilom i to temama koje nisu jednostavne. Poštovalac je ekonomije riječi i nikad se njima ne razmeće radi postizavanja jeftinih stilskih efekata ili blistavih verbalnih diskursa koji bi jasnoću misli zamućivali. U njegovim tekstovima puninu i jasnoću misli prati sažet izraz u kojem se prepoznaje odmjeren i discipliniran duh koji je te značajke stekao klasičnom naobrazbom.

Biografija: rodio se 23. srpnja 1887. u Vranjelju, općina Ivanec, u seljačkoj obitelji. Osnovnu školu pohađao je u Vrbnu, a gimnaziju u Varaždinu gdje je lipnja 1908. položio ispit zrelosti. Studirao je slavistiku i latinski i grčki jezik. Prva dva semestra slušao je predavanja u Pragu (1908/1909.), treći u Beču, četvrti i daljnje semestre u Zagrebu gdje je diplomirao. U državnu službu stupio je kao nastavnik na Gimnaziji u Varaždinu svibnja 1914. U jesen te godine bio je mobiliziran i upućen na frontu gdje

ostaje do kraja I. svjetskog rata. Godine 1918. ponovno se vraća na rad u varaždinsku gimnaziju. Tu će ostati do kraja života, s jednim prekidom od siječnja 1930. do rujna 1933. kad je službovao kao profesor na Učiteljskoj školi u Čakovcu. Od siječnja 1940. do travnja 1941. obavljao je dužnost ravnatelja varaždinske gimnazije, a od tada do smrti, svibnja 1945., opet je radio kao profesor. Za cijelog svog radnog vijeka predavao je hrvatski jezik i književnost, povremeno je vodio nastavu latinskog, grčkog i njemačkog jezika.

Njegov intelektualni potencijal bio je previsok da bi se mogao zadovoljiti samo radom u razredu gdje se isticao kao vrlo zahtjevan nastavnik i uspješan pedagog te je ostao u trajnom sjećanju i poštovanju mnogih svojih učenika koje je duboko potreslo smrtonosno nasilje nad njim u zlu vremenu kad je biti hrvatski intelektualac, u punini i u najplemenitijem sadržaju toga opredjeljenja, značilo kretati se opasnim životnim putem. Na tome putu on je bio i djelatnik izvan škole, ne samo kao znanstvenik nego i kao promicatelj hrvatskih kulturnih vrednota u okviru rada Pododbora Matice hrvatske u Varaždinu. Bio je predavač na tribinama Matice Hrvatske, organizator prodaje njezinih knjiga, a od 1926. član njezinog Upravnog odbora. Svjedoče o tome zapisnici varaždinskog Pododbora, sačuvani iz tog doba, među njima i jedan pisan lijepim i čitljivim rukopisom prof. Galinca. Varaždinski Pododbor MH bio je u prvoj Jugoslaviji, naročito tridesetih godina, okupljalište onih varaždinskih intelektualaca koji su izvan programa bilo koje političke stranke (prof. Galinec nije pripadao nijednoj političkoj stranci), dakle bez političkih ambicija, na način primjeren njihovom aktivnom rodoljublju, kulturnom djelatnošću služili domovini Hrvatskoj.

Varaždin i varaždinska gimnazija mogu biti ponosni na tog znamenitog i zaslužnog profesora. Varaždin može biti ponosan što je hrvatskoj književnoj povijesti dao niz istaknutih istraživača: Ivana Kukuljevića Šakcinskog, Vatroslava Jagića, Ivana Milčetića, Branka Vodnika i Miroslava Šicela. Tome nizu pripada i prof. Franjo Galinec i stoga je on nezaobilazno ime ne samo u kulturnoj povijesti grada Varaždina i njegove Gimnazije nego i kulturnoj povijesti Hrvatske.

SAŽETAK

Treba zabilježiti i naglasiti da je Franjo Galinec, profesor varaždinske gimnazije i književni povjesničar, žrtva svoga hrvatskog rodoljublja. Zajedno sa svojim kolegama, profesorom Josipom Kaštelanom i gimnazijskim vjeroučiteljem Josipom Kalajdžićem, bio je ubijen u okolici Varaždina u svibnju 1945. godine. Ubojice bili su komunistički zločinci koji su za vrijeme

crvene strahovlade bez suđenja ubijali i nedužne ljude. Nema takvog zločina u ranijoj dugoj povijesti varaždinske gimnazije.

Ali, prije svega, profesor Galinec mora biti spomenut i istaknut kao znanstvenik. Područje njegova znanstvenog interesa bijaše starija hrvatska književnost, posebno ona koja je izražena na hrvatskom kajkavskom jeziku. Zbog prerane smrti njegov znanstveni opus nije opsežan (dvadesetak bibliografskih jedinica), ali je napisao nekoliko radova koji imaju čvrsto mjesto u znanstvenoj literaturi. To je studija "Isusovac Ardelio Della Bella i Vuk Karadžić", studija o Hilarionu Gašparotiju, autoru knjige "Cvet Sveteh", rasprave o Ezopovim basnama i Edipovu motivu u kajkavskoj književnosti, zatim istraživanje podrijetla hrvatskih narodnih pripovijedaka u pisanoj književnosti. Njemu najdraža metoda istraživanja je komparativna metoda jer on hoće da njegova glavna znanstvena zadaća bude otkrivanje tematskih, idejnih, čak tekstualnih podudarnosti među piscima u različitim književnim sredinama ili različitim razdobljima, ali isto tako i među piscima koji su jedni drugima bili suvremenici.

Kao gimnazijski profesor podučavao je u nastavi hrvatskog jezika, književnosti, a povremeno i u nastavi latinskog, grčkog i njemačkog jezika.

Grad Varaždin dao je nekoliko znanstvenika koji su se bavili hrvatskom književnom poviješću: Ivan Kukuljević Sakcinski, Vatroslav Jagić, Ivan Milčetić, Branko Vodnik, Miroslav Šicel. Profesor Galinec zaslužuje da bude uvršten u ovu plejadu na koju su varaždinski intelektualci vrlo ponosni.

Résumé

Il faut noter et marquer que Franjo Galinec, professeur au lycée de Varaždin et historien littéraire, est la victime de son patriotisme croate. Conjointement avec ses collègues le professeur Josip Kaštelan et le catéchiste du lycée Josip Kalajdžić il a été assassiné par criminels communistes pendant la terreur rouge qui exécutait en mai 1945. aux environs de Varaždin, sans jugement, aussi les hommes non coupables. Il n'y a pas de telle crime précédente dans la longue histoire du lycée de Varaždin.

Tout d'abord professeur Galinec doit être mentionné et marqué en activité de savant. La domaine de son intérêt scientifique était la littérature croate ancienne, surtout celle qui est exprimée en langue croate kajkavienne. A cause de sa mort avant le temps, son oeuvre scientifique n'est pas volumineuse (vingtaine numéros bibliographiques), mais il a écrit quelques ouvrages qui ont sa place stable dans la littérature scientifique C'est l'étude "Ardelio Della Bella et Vuk Karadžić", l'étude sur Hilarion Gašparoti, l'auteur du livre "Cvet Sveteh", les traitées sur les fable d'Esopé et sur le motif Edipe dans la littéra-

ture kaïkavienne. Il faut encore accentuer son exploration des origines des narrations de peuple croates dans la littérature écrite. La méthode comparative est sa méthode préférée parce qu'il veut que son devoir scientifique principale soit la découverte des concordances thématiques, idéologiques, même textuelles, parmi les écrivains appartenants aux milieux littéraires différents, aussi aux époques différentes, et les concordances parmi les écrivains de la même époque.

En activité du professeur de lycée il enseignait la langue croate, belles lettres, périodiquement la langue latine, grecque et allemande.

Varaždin a donné plusieurs savants dont l'intérêt scientifique était l'histoire littéraire croate: Ivan Kukuljević Sakcinski, Vatroslav Jagić, Ivan Milčetić, Branko Vodnik, Miroslav Šicel. Le professeur Franjo Galinec mérite d'être introduit dans cette pléiade dont les intellectuels de Varaždin sont très fiers.

LITERATURA

dr. ZVONIMIR BARTOLIĆ: Knjižveno djelo Jurja Habelića (Sjeveronohrvatske teme, knjiga 3.), Čakovec 1985.

DRAGO BIŠĆAN: Prinos Franje Galinca proučavanju kajkavske književnosti XVII. i XVIII. stoljeća, časopis KAJ broj 3, Zagreb 1996.

Primljeno: 1996-12-2